

Novi Matajur

Leto I - Štev. 23
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Cedad - via IX Agosto 8
Tel. (0432) 71386
Poštni predel Cedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 1-15. decembra 1974
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Cedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 lir
Za inozemstvo: 3000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Za SFRJ Žiro račun
50101-603-45361
» ADIT - DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 lir

Korak naprej

Po dveh mesecih se je v petek 22. novembra zaključila kriza deželne vlade z izvolitvijo predsednika in deželnega odbora.

Kakor prejšnji, je tudi sedanji deželni odbor sestavljen iz predstavnikov levostranskih strank. Za predsednika deželnega odbora je bil potren demokristjan Antonio Comelli, medtem ko je prišlo do sprememb v raznih resorjih odbora. Tudi predsednik deželnega Sveta je bil zamenjen. Namesto dosedanjega demokristjana Alfreda Berzantija, je bil izvoljen socialist Arnaldo Pittoni.

Med slovensko narodno manjšino v Italiji je vladalo veliko zanimanje že ob poganjih med strankami za rešitev krize. Govorilo se je, da bodo sprejeli v program nove in bolj jasne obvezne za reševanje perečih problemov naše manjšine. Zaradi tega je vladalo veliko zanimanje za programske izjave predsednika Comellija, ki jo je po dal v torek 26. novembra. Iz predsednikove programske izjave je razvidno, da so bili le delno odpravljeni vzroki, ki so bili privedli do takoj dolge krize deželne vlade.

Za nas je posebno važen odstavek, ki govori o globalni zaščiti Slovencev v Italiji, v katerem se indirekno priznava obstoje Slovencev v videmski pokrajini. Kar se tiče Slovencev v Italiji, izjava se glasi:

«Deželni odbor in večina potrjujeta svojo obvezo, da bodo z ustrezнимi ukrepi zasedovali globalno zaščito slovenske manjšine in to na vseh zakonodajno-upravnih ravneh, na vsedržavnih, na deželni in krajevni ravni, da

Izidor Predan

zagotove polno uvedbo človečanskih, omikanih in demokratičnih pravic, ki jih je treba manjšini priznati za učinkovito obrambo njenih etničnih in ulturnih značilnosti.

Dežela namerava, ob strogem poštovanju 3. člena posebnega statuta, in kolikor je v njeni pristojnosti, priznati in jamčiti svobodne izraze zavesti in etničnih zahtev, kolikor se pojavljajo na celotnem področju Furlanije-Julijske krajine».

To je prvikrat, da je zabeležena v deželnem programu tako jasna obveza za globalno zaščito vseh Slovencev v Italiji. To je brez dvoma korak naprej na poti, ki pelje do popolnega priznanja obstoja slovenske narodne manjšine v videmski pokrajini, kar je brez dvoma zasluga, za ta korak naprej, vseh demokratičnih sil naše dežele, ki so se zavzele za naše pravice, posebno po sestankih, ki so jih imela naša kulturna društva s strankami ustavnega loka ter z najvišjimi izvoljenimi oblastmi pokrajine in dežele.

Toda mi smo navajeni na obljube in večkrat beseda ni meso postala, zato sedaj upravičeno pričakujemo in zahtevamo, da se preide od deklaracij do konkretnega reševanja vseh naših problemov, tudi gospodarskih in socialnih, ker brez gospodarskega in socialnega ne more biti narodnostnega razvoja. Upamo, da ne bo izgovorov, kakor do sedaj, da se zahteve ne pojavljajo, ko so vendor poskušali, z vsemi silami, preprečiti pojavljanje po takih zahtevah.

Izidor Predan

V zadnjem času so spoznali tudi naši ljudje novo besedo: ekologija, to je okolje, narava. Kako je lepa narava v naših dolinah, varujmo jo! Berite članek od C.A.I. iz Špetra o ekologiji na drugi strani.

UN PASSO AVANTI

La crisi della giunta regionale si è conclusa il 22 novembre, dopo due mesi, con l'elezione del Presidente e degli assessori.

Anche questa giunta, come la precedente, è formata da rappresentanti dei partiti di centro-sinistra. A presidente è stato confermato il democristiano avvocato Antonio Comelli, mentre in diversi settori della giunta sono state apportate alcune modifiche. E' stato sostituito anche il presidente del Consiglio Regionale: al posto del democristiano Alfredo Berzanti è stato eletto il socialista Arnaldo Pittoni.

Nel seno della minoranza slovena in Italia si nutriva grande interesse per l'andamento delle trattative per la soluzione della crisi. Si diceva che sarebbero stati accolti nuovi e più chiari impegni per la soluzione degli importanti problemi della nostra minoranza. Perciò l'interesse si diresse sulla dichiarazione programmatica del presidente Comelli del 26 novembre.

Dalla dichiarazione del presidente appare ora evidente che vengono parzialmente rimosse le cause che avevano condotto ad una così lunga crisi della giunta regionale.

E' per noi importante sottolineare il paragrafo che si riferisce alla tutela globale degli sloveni in Italia, nel quale indirettamente si riconosce la presenza degli sloveni nella provincia di Udine e si rende esplicita la volontà politica del suo sviluppo. La dichiarazione dice:

«La giunta regionale e la maggioranza affermano il loro impegno a perseguire con opportuni provvedimenti la tutela globale della minoranza slovena, dal punto di vista legislativo ed amministrativo, nei livelli di stato, regione ed enti locali, affinché le istituzioni assicurino il pieno esercizio dei diritti umani, culturali e democratici, che vanno riconosciuti alla minoranza per una efficace difesa delle sue caratteristiche etniche e culturali.

La regione, nella scrupolosa osservanza del principio sancito dall'art. 3 dello statuto speciale e per quanto riguarda nelle sue competenze, intende riconoscere e garantire la libera manifestazione di consapevolezza e di istanze etniche, in quanto si esprimono, nell'ambito dell'intero territorio del Friuli-Venezia Giulia».

E' la prima volta che il programma regionale assume così chiaramente l'impegno della tutela globale di tutti gli sloveni in Italia. Senza dubbio

questo rappresenta un passo avanti sulla via del pieno riconoscimento della presenza della minoranza slovena nella provincia di Udine e di questo va dato merito a tutte le forze democratiche che si sono impegnate per la difesa dei nostri diritti, specialmente dopo le riunioni realizzate dai nostri circoli culturali con i partiti dell'arco costituzionale e con le più alte autorità della Provincia e della Regione.

Siamo abituati alle promesse. Poiché non sempre alle parole seguono i fatti, noi ci attendiamo che dalle dichiarazioni si venga alla concreta soluzione dei problemi, compresi quelli di natura economica e sociale, poiché senza sviluppo economico e sociale non vi può essere sviluppo culturale.

Speriamo che oggi non si cerchino pretesti, come finora, di mancata manifestazione di rivendicazioni culturali, dopo che se ne è tentato il soffocamento senza risparmio di forze e mezzi.

OBVESTILO

Prosimo drage bralice in cenjene naročnike, tiste, ki niso še poravnali naročnine za Novi Matajur, da to storijo do 31. decembra 1974.

V ta namen bodo dobili v tej številki poštno položno.

Naročnina za Italijo stane	2.000 lit.
za druge evropske države	3.000 lit.
za prekoceanske države	4.000 lit.

NOVA VLADA

Po najdaljši in najhujši vladni krizi, ki jo je doživelja Italija po zadnji sestavni vojni, imamo spet novo vlado, ki pa ni več sestavljena iz štirih levostranskih strank, pač pa samo dvostranska. Sestavljajo jo demokristjani in republikanci. Socialisti in socialdemokrati so se odločili, da jo bodo podpirali od zunaj.

Nova vlada je takole sestavljena:

ALDO MORO, predsednik (KD).

UGO LA MALFA, podpredsednik (PRI).

FRANCESCO COSSIGA, minister brez listnice, odgovoren za preureditev državne uprave (KD).

TOMMASO MORLINO, minister brez listnice, odgovoren za odnose z deželami (KD).

MARIO PEDINI, minister brez listnice, odgovoren za znanstvene raziskave (KD).

GIOVANNI SPADOLINI, minister brez listnice, odgovoren za kulturne dobrine (PRI).

MARIANO RUMOR, zunanjji minister (KD).

LUIGI GUI, notranji minister (KD).

RONZO REALE, pravodnevni minister (PRI).

GILIO ANDREOTTI, minister za proračun, gospodarsko načrtovanje in za Jug (KD).

BRUNO VISENTINI, finančni minister (PRI).

EMILIO COLOMBO, zakladni minister (KD).

ARNALDO FORLANI, obrambni minister (KD).

FRANCO MARIA Malfatti, minister za javno vzgojo (KD).

PETRO BUCALOSSI, minister za javna dela (PRI).

GIOVANNI MARCORA, kmetijski minister (KD).

MARIO MARTINELLI, minister za promet in civilno letalstvo (KD).

GILIO ORLANDO, minister za pošto in telekomunikacije (KD).

CARLO DONAT-CATTIN, minister za industrijo in trgovino (KD).

MARIO TOROS, minister za delo in socialno zavarovanje (KD).

CIRIACO DE MITA, minister za zunanjou trgovino (KD).

GIOVANNI GIOIA, minister za trgovinsko mornarico (KD).

ANTONIO BISAGLIA, minister za državne udeležbe (KD).

ANTONIO GULLOTTI, minister za zdravstvo (KD).

ADOLFO SARTI, minister za turizem in predstave (KD).

Knjiga o mons. Ivanu Trinku

V razdobju enega meseca so dobili Beneški Slovenci, poleg Gujonove knjige o «Ljudeh nadiških dolin» še eno, za naše razmere zelo pomembno in ki je pravkar izšla pod pokroviteljstvom Skupnosti Nadiških dolin. V njej je zbrano vse, kar je bilo izrečeno o Mons. Ivanu Trinku ob 20. obletnici njegove smrti na komemoraciji, ki se je vršila v Špetru Slovenov 26. VI. tega leta.

Pobuda Skupnosti nadiških dolin je vse hvale vredna tudi zato ker, kot piše v uvodu pesnik Dino Menichini, je prav, da te besede ne bodo pozabljeni in da se spet predlagajo v razmišljajne vsem tistim, ki na omenjeni proslavi so bili prisotni in posebej onim, ki so bili, iz raznih razlogov, odšte.

Knjiga, ki je razdeljena v tri dele, obravnava osebnost Ivana Trinka iz treh različnih vidikov: Romano Specogna, predsednik Skupnosti nadiških dolin, podprtava zvestobo I. Trinka domačemu ljudstvu in vrednotam lokalne kulture. Alfeo Mizzau, deželni svetovalec Furlanije 17. Julijskih krajine razpravlja o njegovi politični dejavnosti, ki je trajala celih 20 let, ko je bil predstavnik «Partito popolare» v pokrajinskem svetu v Vidmu. Prof. Antonio di Rito iz Videnske univerze analizira Trinkovo udejstvovanje na kulturnem, umetnostnem in zgodovinopisnem področju. Iz teh razprav vsakdo lahko ugotovi, da presega osebnost Mons. Ivana Trinda meje naše ožje Benečije in se tako vključi v krog tistih markantnih in zaslужnih mož, ki so ostali in ostanejo v zgodovini Videnske Cerkve in cele Furlanije.

Končno je bila izrečena in napisana pravična in tehtna beseda o Ivanu Trinku po neupravičenem molku ki je trajal 20 let.

Vse kar je v knjigi objavljeno, je končni rezultat dolgih in resnih raziskovanj, kar daje delu pečat objektivnosti. Zato moramo biti hvaležni predvsem tujim znanstvenikom, ki so na nepristranski in strokovni način prikazali v pravi luči Ivana Trinka, ki za vedno ostane svetel vzor našemu ljudstvu «s katerim je delil lepe in bridke dneve in za katero je tuklo njegovo srce».

Tudi videmskemu nadškofu Alfredu Battistiju so odmerili eno stran v kateri je med drugim napisal, da Mons. Ivan Trinku dela čast vsej videnski duhovščini.

Knjigo krasijo zelo domeslene in lepe fotografije, ki

prikazujejo Trčmun in njegovo okolico ter druge znamenite kraje Nadiških dolin.

Knjiga je naprodaj v:

Cartoleria Arti Grafiche Friulane, via Treppo - Udine.

Božo Z.

NOVI DEŽELNI ODBOR

Kakor poročamo na drugem mestu našega lista, je bila v petek 22. novembra sestavljena nova deželna vlada, ki ji predseduje, kakor prejšnji, demokristjan odvetnik Antonio Comelli.

Za razliko od rimske centralne vlade je sestavljen deželni odbor iz vseh prejšnjih strank, od demokristianov, socialistov, socialdemokratov in republikancev.

Resorji v odboru so takole razdeljeni:

Antonio Comelli (KD) predsednik deželnega odbora.

Francesco De Carli (PSI) podpredsednik in odbornik za načrtovanje ter za proračun.

Emilio Del Gobbo (KD) odbornik za kmetijstvo, gozdarstvo in gorsko gospodarstvo.

Michelangelo Ribetti (KD) odbornik za krajevne ustanove.

Sergio Coloni (KD) odbornik za finance in za splošne zadeve.

Antonio Tripodi (KD) odbornik za higieno in zdravstvo.

Nereo Stopper (KD) odbornik za industrijo in trgovino.

Carlo Volpe (PSI) odbornik za šolstvo, kulturne dejavnosti in strokovno izobraževanje.

Bruno Giust (KD) odbornik za javna dela.

Bernardo Dal Mas (PSDI) odbornik za delo, socialno skrbstvo in izseljevanje s pooblastilom za vprašanja CEE in zemljiske knjige.

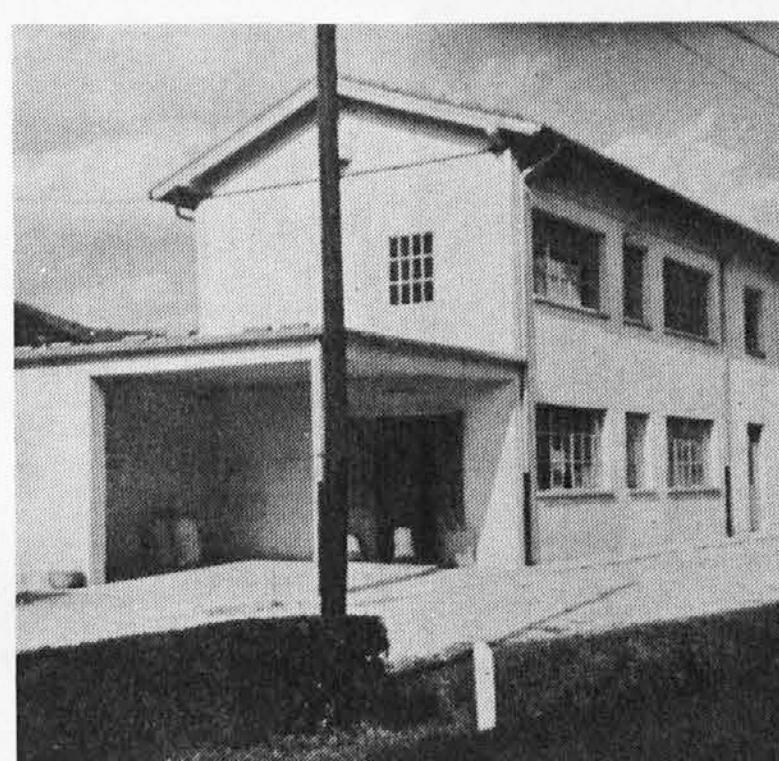
Giacomo Romano (KD) odbornik za turizem.

Renato Bertoli (PSDI) odbornik pooblaščen za šport, rekreacijo in mladinska vprašanja.

Giovanni Cocianni (KD) odbornik pooblaščen za prevoze, promet in vprašanja vojaških služnosti.

Fabio Mauro (PRI) odbornik pooblaščen za obrnštvo, za razvoj zadružništva in nadzorstvo nad zadrugami.

Alfeo Mizzau (KD) odbornik pooblaščen za vrednote okolja in kulture.

Stari in novi mlin. Starim mlinom, ki so kos naše pretekle kulture, se vdirajo strehe. Zamenjajo jih novi. Na sliki moderen mlin na električni pogon v nadiški dolini.

Dragi brauci!

Telekrat se spet vračam na opisovanje svojega življenja.

Tisti, ki ste doživljali podobne stvari, kot sem vam jih do sada opisaval an ki vam jih še bom, tisti ki ste živeli u velikih družinah, veste, da je bluo življenje tajno, veste, da ne lažem.

Za starše, za tata an mama, je bio velik problem, ne samo tisti, kaj bojo skuhal an dali jesti otrokom, pač pa tudi tisti, kam jih bojo dali spat.

Sem že ankrat pisu, da se je lahko ušafalo puno otruk samuo par buozih družinah. Če je pa ries buoga družina, je buoga za use. Ne manjka samuo živež, kruh an polenta, tudi hiša je majhana. Manjkojo kambre, pastjeje an odieteu. Otroci se jezijo na starše, na tata an na mater, a mati od te buozih otrok ima glih tajno sarce, ku mati od te bogatih, čene še buož. Rada bi dala svojim otrokom use, kar potrebuje

jo, ku mati od te bogatih. Če ne da, niema, ne more, zatuoji karvavi sarce, kar se ne zgodi par materah bogatih otrok.

Če pa je sarce od mater glich tajno par te buozih, ku par te bogatih, so tudi otroci, ki jih rodijo, usi glich, enaki, kompanjani. Usi so se rodiли nagli, brez srajce an usi glich čejo živeti. Oni ne poznajo an nečejejo zastopit besie ne morem.

Kadar živita blizu, recimo, dva otrokà, adan bogate, drugi buoge družine, tisti od buoge družine vidi, kakuo živi te bogati, vidi, da mu nič ne odrečeo, da mu da mati kruha an use, kar želi, kar jo upraša an ne more zastopiti, zaki se njega mati drugač obnaša, da mu ne da, kar potrebuje. Ne more zastopiti pru zatuo, ker je otrok, zak je nadužan.

Se šele spominjate tajnahlih pogovorov med buozim ima glih tajno sarce, ku mati od te bogatih, čene še buož. Rada bi dala svojim otrokom use, kar potrebuje

«Duo te je ulaču?».

SREČANJE S POEZIO:

MORANDINI - KRAVOS

V torek 26. novembra, je bila v Sempetu, v hotelu «Belvedere» nadvse zanimiva priredevala srečanje s poezijo, ki jo je priredilo kulturno društvo «Nediža». Pred številnim občinstvom sta se predstavila italijanski pesnik Luciano Morandini, čigar pesmi so bile že prevedene v angleščino, srbohrvaščino in nemščino in ki je zdaj ena najvidnejših osebnosti sodobne poezije v naši deželi, in Marko Kravos, znan slovenski pesnik iz Trsta. Kot «moderatorja» so povabili Marina Vertovca iz Vidma, ki je res uspešno vodil debato med pesnikoma in publiko. Najprej je Marko Kravos orisal nastanek in razvoj «Pesniških listov», o katerih smo govorili že v prejšnji številki «Novega Matajurja», potem pa je Luciano Morandini prebral odlomek iz svoje najnovježe knjige z dvojezičnim tekstom «L'Ariaga d'oro - Zlati slanik». Smisel tega večera poezije namreč

je bil predstavitev te knjige našemu občinstvu. Nato je Kravos prebral isti odlomek v slovenskem prevodu, na kar se je začela zanimiva debata med moderatorjem, Kravosom in Morandinijem o smislu, težavah in mejah prevoda v poeziji.

Morandini je objasnil svoje pogledi na to problematiko, medtem ko sta Kravos in Vertovec, ki je tudi sam prevajalec, prikazala nekatere konkretna vprašanja, ki jih prevajalec srečuje pri prevodih, posebno pa pri prevodu pesniškega teksta.

Na koncu se je razvila debata o težavah, ki še obstajajo, za tesnejše kulturno sodelovanje med našo pokrajijo in Slovenijo, o položaju beneških in drugih Slovencih v naši deželi. Govora je bilo še o drugih perečih problemih beneškega kulturnega življenja. Upamo samom, da takih srečanj bo še in še.

M. V.

NAŠI PREGOVORI:

KDOR STAREJIH NE POSLUŠA, DOBREGA NE POKUSA.

PIŠE PETAR MATAJURAC

LO SPORT NELLE VALLI

Si è concluso il girone di andata nella categoria «Giovannissimi» di calcio. Ottimi i risultati che ha ottenuto l'Unione Sportiva Valnatisone. La squadra inserita in un girone di ferro si è classificata al terzo posto accattivandosi le simpatie del pubblico che sempre più numeroso ha assistito agli incontri. Tutti i giovani calciatori meritano di essere menzionati, fra essi in particolare modo il capitano Antonino Bait, Mariano Zufferli, Giuseppe Chiabai, Dino Scrinario e Adriano Stulin.

CLASSIFICA DEL GIRONE ANDATA

UDINESE PUNTI	13
AZZURRA	10
VALNATISON	9
TORREANESE	9
CIVIDALESE	9
FAEDESE	4
GAGLIANESE	2
MOIMACCO	0

«Mama, skuhi mi polento!»

«Niemam moker!» mi je na kratko odgovorila.

«Skuhi jo usedno!» sem joče zarju.

A ni bla samuo lakot, ki je martrala matra an otroke buozih družin. Oblike, obutev, mraz, zaničevanje, pomanjkanje pasteji, so bli veliki problemi.

Kadar smo bli majhani, nas je tarkaj spalo u pasteji da je use margolio. Bli smo nabasani adan čez tega drugega. Noge an glave, use je bluo pomiesano. Če je teu tata odpejet proč adnega an ga parjeu za ruoke, se je dvignila glava al pa noge od tega drugega. Kadar so otroci no malo odrasli, ni bluo vič prostora za spanje u pasteji. Te veliki, so muorli pustit prestor te majhnim. Takuo smo spali po senikh, po skednjah, po šupah, a kakuo so me bodle kostanjove griče u rit, med listjam po šupah, vam poviem drugikrat. Za sada bo zadost.

Takuo mi pridejo donas na dan misli, razgovori an zahteve, ki sem jih imel do moje buoge mame. Par nas ni bluo kruha. Čudno, a na tuole sem se biu že parvadu, sem biu že zastopu. Niesem mu zastopit pa, da manjka polenta, zatuo sem an dan, ko sem biu posebno lačan, jau mami:

Vas pozdravlja vaš Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

Podbonesec

ASFALTIRAJO CIESTO IZ KAL PRUOTI ČARNEMU VARHU

Carni Varh je adna od naruj velikih naših gorskih vasi an kot taka ima puno problemu. Vas je bla zapuščena, zanemarjena, kratkomo odrijezana od ostalega sveta. Carnouaršani so se zmieraj sami pomagali, kakor so znali an mogli. Pred neki lieti so se usi razveselili, kadar je začela voziti koriera an jih povezovala usak dan z dolino. Ciesta je bla slaba, koriera je zgorisla an Carnouaršani so spet ostali odrijezani od doline. Sada se odperjajo tudi za tole vas bujši cajti. Podbunieški komun se je ries zgnanu an ga je treba pohvaliti. Sada končujejo z dielom za zgraditev vodovoda u Pačjadi an Čarnem Varhu. Iz Kal do Carnega Varha asfaltirajo ciesto. Do sada je biu dan denar samuo za dva kilometra, a se troštamo, da se bo dobiu še potrieban denar, da se parpeje asfalt do te naše naruj velike gorske vasi.

Drugi velik problem, ki je skarbev matera iz Čarnega Varha, Pačjadi, Kal, Erbeča an Zpotoka, pa tudi podbunieški komun, je biu tisti za prevoz šuolskih otruk an študentov u dolino. Sada

jih vozijo s taksijem, a takši je premajhan, da bi jih peju use hnadi, zatuo muo rajo čakati otroci par cesti, da se taksi iz doline spet uarne po nje. Otroci zmarzujejo, matra godarnjajo, a kaj moreno taksisti? Oni so viestni an pridni. Lansko lieto, ko so 18 dni šioperale koriere u dolini, so vozili na soje špeže, stroške, študente do Špietra, čepru tuologa nie bluo u kontratu. Nu, sada bo tudi tele problem riešen. Komun bo ukupu šuolabus, ki bo skarbev za prevoz šuolskih otruk an študentov do šuole an nazaj domov. Zahvalit se muormo usim tistim, ki so nam pomagali an zastopili naše potrebe.

BENEČANSKI KULTURNI DNEVI

Prof. Tagliaferri govori v Podbonescu o Slovanih in Langobardih.

Na sliki vidimo del udeležencev na zadnjem beneškem kulturnem dnevu v Podbonescu.

ŠPIETAR

KONFERENCA O SOLSKIH DEKRETIH

Na iniciativo kulturnih društav Beneške Slovenije je bila u Špietu sklicana konferenca o šuolskih dekretih (decreti delegati) v torak 19. novembra.

Konference, kateri je predsedoval predsednik kulturnega društva «Ivan Trinko» prof. Viljem Černi, se je udeležilo kakšnih 40 profesorjev in učiteljev.

Konferencirji so bili: On. Castiglione od socialistične stranke, On. Santuz od demokracije kristiane an prof. Škerlj, sekretar sindikata slovenske šole iz Trsta.

Usi govorniki so pozivali judi, naj se angažirajo, naj partecipirajo u šuolsko ži-

vljenje, da bojo imeli dekreti čimvečjo demokratično uriednost.

USTANOVLJENO DRUŠTVO GODCEU IZ NAŠIH DOLIN

U nediejo 1. decembra je bila u Čedadu, u dvorani «Società Operaia» liepa kulturna manifestacija. Zbrali so se godec iz useh naših dolin an ustanovili soje društvo. Izbrali so predsednika, sekretarja an blagajnika. Po opravljenem dielu občnega zabora, je slediu kulturni program, u katerem so pletli, recitirali an godili.

Namien društva je ta, da valorizira našo narodno glasbo, našo muziko.

Duša društva je Anton Birtič - Mečanac. Društvo naših godcev želimo dosti uspehov an sreče u svojem delu.

SOVODNJE

DEMOGRAFSKO GIBANJE V TRČMUNSKI FARI

V obdobju 1970 - 1974

Kot je znano, Trčmunsko faro je ena največjih v Benečiji. Pred zadnjo svetovno vojno je štela preko 1000 ljudi. Po vojni pa je izkaravela zaradi močne emigracije, ki se je usmerila bodisi v tujino, bodisi v notranjost države, posebno v okolico Čedadu in Manzana. Prebivalstvo te fare, ki je razdeljeno po 7. vaseh nezadržno pada leta za letoma ker ni naravnega prirastka (rojstev). Število sklenjenih porok je sorazmerno zadovoljivo, ali kaj pomaga če skoraj vsi mladoporočenci se izselijo v druge kraje! Povrh še to-le: domača dekleta se rada omože s tujcem, kot zgovorno pokaže ta podatek ki se nanaša na obdobje 1970 - 1974; Od 30. porok ki so bile sklenjene v teh letih, 14 krat so naša dekleta izbrala tujca (italijana ali furlana) in 16 krat pa domačina ali Benečana iz naših dolin.

Umrljivost v obdobju 1970-1974

Leta 1970 - 13	(Povprečna starost - età media)	70 let
Leta 1971 - 8		67 let
Leta 1972 - 7		72 let
Leta 1973 - 15		60 let
Leta 1974 - 8 (do I-XI.)		77 let

51

V Letu 1973. 8 ljudi ni dočakalo 60 let, medtem ko v tekočem letu so umrli v glavnem ljudje, ki so dočakali pravo starost.

Rojstva

v letu 1970 3
v letu 1971 1
v letu 1972 2
v letu 1973 3
v letu 1974 2

Poroke

(Število mladoporočen-
cev, ki so zapustili faro
v teh letih znaša 32
oseb)

v letu 1970 - 5
v letu 1971 - 3
v letu 1972 - 5
v letu 1973 - 10
v letu 1974 - 7

11

—

30

Če prestejemo vse tiste ljudi, ki so umrli ali ki so zapustili iz raznih motivov našo faro, vidimo, da jih je 83. Rodilo se jih je samo 11. To pomeni, da število prebivalstva v petih letih se je skrčilo za 72 ljudi, kar pomeni 12% celega prebivalstva.

SV. LIENART

AL JE BIU POSTENO RAZDELJEN FUOTAR ZA ZVINO?

Provincialni agrarni konzorcij je razdelil pred kratkim med kumete živinorejce našega kamuna parvih 200 kuintalu fuotra (mangimi) od 800 kuintalu, ki ga bojo dali, kot pomuoč tistim kumetom, ki so bli oškodovani od tuče lansko ljetu. Tistem, ki so ga dali, je paršlo po 3 kuintale na usako glavo žvine, odnosno na kravo. Zatuo razdeljevanje fuotra je bluo izrečenih puno kritik, ker ga nieso dobili usi tisti kumetje, ki so bli oškodovani od tuče.

Troštamo se, da bojo tolle rieč, tolle karvico postrojili, kadar pošljajo drugi kontingenjt fuotra.

DREKA

Tudi iz naših vasi so šli dielat mladi puobje u belgijske miniere. Adni so imeli kumi 18 let. Med te spa-

da tudi Alfredo Čičigoj iz Laz. Od sojih 36 let, ki jih ima sada, jih je pou preživel po svete, narvič u belgijskih rudnikih. Sada ima že invalidski penzion za silikozo, ta prokleta boljezan, ki je ščedla tarkaj naših mladih an liepih puobjov.

Alfredo bi se rad uarnu z družino na sojo zemjo, u domači kraj, a pravi, da mu klima ne odgovarja, ker je navajen na belgijsko.

Alfredo Čičigoj je predsednik sekcijske beneške emigrantov u Taminesu. U rudniku je dielu šefurion.

Zelimo mu puno zdravja, da bi uživu puno liet težku zaslužen penzion. Na sliki Alfredo s svojo družino.

OBRANKE

Tudi naš vasnjan, Florencij Damiano, ki ga usi poznamo kot dobrega jagra an ki je dielu puno liet cestar, se je sreču s srečjo. Ko je šu na jago, je ubu činghiala (marjasca), ki je pezu nad kuintal. Poklicat je muoru judi na pomuoč, da so mu ga parnesli damu.

GRMEK

TRAGIČNA SMRT REMA FILIPICA

U pandejak 2. decembra zvečer se je smrtno ponesreču pod Seucam 41. letni Remo Filipič iz naše vasi. S sojim autom se je uraču z diela damu. Ne vje se, zakaj je šu iz ceste an se potačiu po starmini nauzdol. Auto se je ustavu spodaj, na drugi cesti an u avtu je ležalo truplo buogege Rema.

Zalostna novica o tragični Removi smrti je pretresla u-

so rečansko dolino. Biu je dobar dielovac, puno poznan an parjubjen.

Tudi u Grmeku so sparjeli proračun za leto 1975 na konseju, ki mu je predsedoval šindik Zufferli. Proračun našega komuna znaša 82 milijonov 784 taužent lir. Tudi naš komun ima glich tarkaj dohodkov kot izdatkov. Tuole se pravi, da nimamo douga, da imamo buojske administratorje kot u Rimu, Napoli an drugih mestih, kjer imajo na milijarde deficit!

V BERGINIU SE GRADI FABRIKA ZA IZDELAVO TERMOPLASTIČNIH MAS

POLOŽILI SO TEMELJNI KAMEN

Meseca aprila letos smo pisanali v našem listu, da pripravljajo fabrika TIK v Kobaridu načrt za gradnjo nove fabrike v Berginju. Tako so nekateri sprejeli novico zelo skeptično, češ, kaj bo fabrika v tako goratem kraju, v nad 700 metrov nadmorske višine! No, sedaj se načrt uresničuje. V soboto 23. novembra je bila v Berginju lepa, skromna, a pomembna svečanost. Položili so temeljni kamen, kjer so začeli graditi fabriko.

Nad vse zanimiv govor je imel predsednik občine Tolmin, Anton Ladava, ki je govoril o naporih družbe, da pomaga nerazvitim krajem. Povedal je, da je bilo zgrajenih v zadnjih desetih letih na področju tolminske občine več industrijskih objektov, tudi v pasivnih krajih, da so popolnoma rešili vprašanje zaposlitve delovne sile. Govoril je o pomenu in vlogi, ki jo imajo delavci v socialistični samoupravni družbi, kjer so gospodarji svoje useode in si ustvarjajo sami boljšo bodočnost. V političnem delu svojega govora se je dotaknil vprašanja slovenske manjšine v Italiji in Avstriji ter odnosov med Jugoslavijo in tema vseh področij, a ne na škodo slovenskih narodnih manjšin.

Sledil je kulturni program, ki so ga izvajali pevski zbor iz Kobarida in dajanje kobariške šole, ki so prav lepo recitarile.

Po svečanosti so se zbrali domačini in predstavniki družbeno-političnih organizacij v mladinskem Domu na zakuski, ker so se skupno veselili in še razpravljali o tem važnem dogodku.

Ko smo se vozili tisti dan prati Berginju, smo videli na cesti velikanske stroje in delavce, ki širijo, retificirajo in asfaltirajo cesto. Povedali so nam, da je bilo odobrenih 1 milijardo starih dinarjev za prvi »lot«. Sedaj so prišli z asfaltom skoraj do Borjan. Za asfaltiranje ceste do Berginja bo treba še eno milijardo dinarjev.

Tako rešuje socialistična Slovenija gospodarska vprašanja gorskih pasivnih krajov.

Domačini, ki so zaposleni doma, najdejo še vedno toliko časa, da obdelujejo tudi polje in redijo po eno kravo več. To je v njihovem interesu, a tudi v interesu celotne družbe.

ME NE PRIZNATE
Me ne priznate
to pomeni, da sem,
kaj sem vam storila,
da zanikate mojo osebo?
Čutim da bo vaš odgovor
vedno negativen.
Kaj naj bi napravila
da mi boste verjeli?
Nimam več moći
se ne bojujem več.
Moje življenje je prenehalo.
A nisem še umrla...

Iris Battaino